

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedkyně JUDr. Miluše Doškové a soudců JUDr. Vojtěcha Šimíčka a JUDr. Karla Šimky v právní věci žalobce: **O. T.,** zastoupeného JUDr. Alenou Strnadovou, advokátkou se sídlem Liberec, Tovaryšský vrch 1353/1, proti žalovanému: **Ministerstvo vnitra**, se sídlem Praha 7, Nad Štolou 3, pošt. schránka 21/OAM, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti rozsudku Krajského soudu v Ostravě ze dne 23. 8. 2004, č.j. 63 Az 18/2004 - 24,

takto:

I. Kasační stížnost **se zamítá.**

II. Žalovanému **se nepřiznává** právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.

Odůvodnění:

Kasační stížností podanou v zákonné lhůtě se žalobce jako stěžovatel domáhá zrušení shora uvedeného rozsudku Krajského soudu v Ostravě, kterým byla zamítnuta jeho žaloba proti rozhodnutí Ministerstva vnitra ze dne 12. 1. 2004, č. j. OAM-1/VL-07-11-2004. Tímto rozhodnutím byla žádost stěžovatele o udělení azylu zamítnuta jako zjevně nedůvodná podle § 16 odst. 1 písm. k) zákona č. 325/1999 Sb., o azylu a o změně zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů (zákon o azylu). Krajský soud dospěl k závěru, že rozhodnutí žalovaného bylo vydáno v souladu se zákonem a na podkladě dostatečně zjištěného stavu věci, proto žalobu zamítl.

Stěžovatel v kasační stížnosti uplatňuje důvod obsažený v § 103 odst. 1 písm. d) zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní (dále jen „s. ř. s.“). Konkrétně namítá, že v řízení před krajským soudem byla porušena jeho zákonná práva, jelikož mu nebyla umožněna účast v tomto řízení, neboť výzva podle § 51 s. ř. s. byla stěžovateli doručena v českém jazyce

a soud tak porušil § 36 s. ř. s. a rovněž čl. 37 odst. 2 Listiny základních práv a svobod. Stěžovatel tak považuje rozhodnutí krajského soudu za nesprávné a má za to, že řízení před soudem bylo stiženo vadou, která mohla mít za následek nezákonné rozhodnutí o věci samé. Vzhledem k uvedenému navrhuje, aby Nejvyšší správní soud napadený rozsudek Krajského soudu v Ostravě zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení; rovněž požádal o přiznání odkladného účinku této kasační stížnosti.

Žalovaný ve svém vyjádření ke kasační stížnosti uvedl, že považuje rozsudek krajského soudu i svoje rozhodnutí za vydaná v souladu se zákonem a odkázal na správní spis, zejména na podání a výpovědi stěžovatele. Navrhl proto, aby Nejvyšší správní soud kasační stížnost jako nedůvodnou zamítl a odkladný účinek jí nepřiznal.

Nejvyšší správní soud nejprve vážil nezbytnost rozhodnutí o žádosti o odkladný účinek kasační stížnosti. Dospěl k závěru, že o ní není třeba rozhodovat tam, kde žadatel chráněn před důsledky rozsudku krajského soudu režimem pobytu za účelem strpění podle § 78b odst. 1, 2 zákona o azylu (cizinec má nárok na udělení víza za účelem strpění pobytu mj., pokud žádost doloží dokladem o podání kasační stížnosti proti rozhodnutí soudu o žalobě proti rozhodnutí ministerstva ve věci azylu a návrhu na přiznání odkladného účinku - takové vízum opravňuje cizince k pobytu na území po dobu platnosti víza, která je 365 dnů; na žádost cizince odbor cizinecké a pohraniční policie platnost víza prodlouží, a to i opakovaně) – ze zákona platnost uvedeného víza zaniká právní mocí rozhodnutí o kasační stížnosti. Pozitivní rozhodnutí o žádosti o odkladný účinek by tedy nemělo z hlediska ochrany stěžovatele žádný význam, negativní by před rozhodnutím o kasační stížnosti bránilo řádnému soudnímu řízení. Při rozhodnutí o kasační stížnosti pak je rozhodnutí o odkladném účinku nadbytečné, neboť obecně může přiznání odkladného účinku kasační stížnosti přinést ochranu jen do doby rozhodnutí o této stížnosti.

Důvodnost kasační stížnosti posoudil Nejvyšší správní soud v mezích jejího rozsahu a uplatněných důvodů (§ 109 odst. 2, 3 s. ř. s.).

Stěžovatel namítá vadu řízení před krajským soudem, která mohla mít za následek nezákonné rozhodnutí o věci samé [§ 103 odst. 1 písm. d) s. ř. s.]. Tuto vadu spatřuje v postupu soudu, který výzvu podle § 51 s. ř. s. doručil stěžovateli v českém jazyce.

K tomu ze soudního spisu vyplynulo, že dne 17. 1. 2004 podal stěžovatel proti rozhodnutí žalovaného ze dne 12. 1. 2004 ke krajskému soudu žalobu psanou rusky. Krajský soud usnesením ze dne 26. 1. 2004 ustanovil stěžovateli pro toto řízení tlumočníka a uložil mu přeložit jeho žalobu. Krajský soud poté zaslal stěžovateli výzvu podle § 51 s. ř. s. v českém jazyce, ve které mu uložil, ať se ve lhůtě dvou týdnu vyjádří, zda souhlasí s tím, aby bylo rozhodnuto bez jednání. Rovněž ho poučil, že nevyjádří-li se ve stanovené lhůtě, soud bude mít za to, že s rozhodnutím bez nařízení jednání souhlasí. Tato výzva byla stěžovateli doručena dne 26. 4. 2004 avšak stěžovatel nereagoval a naopak zůstal nečinný. Krajský soud pak postupoval podle § 51 s. ř. s. a bez jednání jeho žalobu zamítl.

Na úvod je vhodné poukázat na to, že soudní řád správní neupravuje způsob, jakým má soud komunikovat s účastníkem řízení, jehož mateřským jazykem je jiný než český jazyk. Na takové situace je nicméně pamatováno v § 64 s. ř. s., podle kterého nestanoví-li

tento zákon (s. ř. s.) jinak, použijí se pro řízení ve správním soudnictví přiměřeně ustanovení prvé a třetí části občanského soudního řádu. Podle § 18 odst. 1 o. s. ř., v němž se promítá článek 37 Listiny základních práv a svobod *(„Kdo prohlásí, že neovládá jazyk, jímž se vede jednání, má právo na tlumočníka.“*), mají účastníci v občanském soudním řízení rovné postavení, mají právo jednat před soudem ve své mateřštině a soud je povinen zajistit jim stejné možnosti k uplatnění jejich práv. Podle odst. 2 téhož ustanovení pak účastníku, jehož mateřštinou je jiný než český jazyk, soud ustanoví tlumočníka, jakmile taková potřeba vyjde v řízení najevo.

Z citovaných ustanovení plyne, že ne ve všech případech, kdy mateřštinou účastníka řízení je jiný než český jazyk, je dána povinnost soudu ustanovit takovému účastníku tlumočníka. Tato povinnost vzniká soudu pouze tehdy, pokud potřeba ustanovit tlumočníka vyjde najevo, tedy pokud se v řízení objeví konkrétní skutečnosti nasvědčující potřebě tlumočníka ustanovit a pokud se po jejich prověření soudem ukáže, že účastník k řádnému uplatňování svých práv v soudním řízení tlumočníka potřebuje. Takovouto konkrétní skutečností je samozřejmě v první řadě, pokud o ustanovení tlumočníka účastník sám požádá. Další takovou skutečností však může být zejména to, že účastník se soudem komunikuje jiným než českým jazykem, nebo to, že z jeho projevů (vedených v jazyce českém) je patrné, že se česky nemůže dorozumět dostatečně dobře - ve správním či soudním řízení nepochybně velmi záleží na přesném pochopení významu toho, co je účastníku sdělováno nebo na co je účastník dotazován, a na jeho rychlé a věcně správné reakci na podněty, výzvy a vyjádření ze strany správního orgánu, soudu, event. dalších účastníků řízení, a proto potřeba ustanovit tlumočníka bude dána i tehdy, jestliže účastník, třebaže jazyku, ve kterém se vede řízení, v určité míře rozumí, tento jazyk neovládá v zásadě srovnatelně dobře jako svoji mateřštinu. Potřeba tlumočníka musí být přitom zcela zjevná a musí sama vyjít v řízení najevo, tedy bez toho, aby soud aktivně zjišťoval, zda jsou naplněny podmínky stanovené v § 18 odst. 2 o. s. ř. (viz rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 31. 8. 2004, č. j. 4 Azs 261/2004 - 57).

Výše uvedené zásady se v modifikované podobě uplatní i ohledně překládání soudních písemností, které jsou doručovány účastníkům, neboť v tomto ohledu není žádného rozumného důvodu rozlišovat mezi úkony soudu učiněnými písemně a úkony soudu učiněnými ústně – některé písemnosti soudu, zejména výzvy, aby účastník něco učinil či se k něčemu vyjádřil (přičemž skutečnost, že se účastník v určité lhůtě nevyjádří, se považuje za jeho souhlas s určitým postupem – viz např. § 51 odst. 1 věta druhá s. ř. s.), totiž často mají minimálně stejný význam pro uplatnění práv účastníka řízení v tomto řízení jako přímá sdělení či výzvy soudu učiněné při jednání. Nelze přehlédnout, že soudobé soudní řízení je kombinací ústního jednání před soudem a písemné komunikace mezi soudem a účastníky. Obě tyto složky soudního řízení mají pro účastníka kardinální význam (někdy, zejména v řízení podle s. ř. s., složka písemná svým významem složku ústní výrazně převyšuje), přičemž jak při ústní komunikaci, tak při komunikaci písemné hraje významnou roli faktor času (úkony musí účastník učinit nezřídka v krátké lhůtě po doručení či sdělení příslušné výzvy či pokynu soudu, jinak může i velmi podstatně oslabit svoji procesní pozici) a faktor odbornosti (reakce na výzvu či pokyn musí být velmi často komplexní, vyžadující poměrně vysoký stupeň porozumění obsahu výzvy či pokynu).

V projednávané věci má však Nejvyšší správní soud za to, že stěžovatel nebyl v průběhu řízení nikterak znevýhodněn, neboť pouhá skutečnost, že podal žalobu psanou rusky, nezakládá soudu automaticky povinnost ustanovit takovému žalobci tlumočníka.

Pokud tak v daném případě krajský soud učinil, stalo se to nad rámec jeho zákonné povinnosti. K tomu, aby soud byl povinen tlumočníka ustanovit, je třeba – vedle podání žaloby v cizím jazyce – rovněž přistoupení další skutečnosti, která prokáže, že žalobce, jehož mateřštinou je jiný než český jazyk, skutečně tlumočníka potřebuje. Takovou skutečností pak nejčastěji bývá buď žalobcova výslovná žádost o tlumočníka a nebo jeho reakce, ze které je zcela zřejmé, že není schopen se soudem komunikovat v češtině.

Pokud tedy v daném případě soud doručil stěžovateli výzvu podle § 51 s. ř. s. v českém jazyce a stěžovatel této výzvě neporozuměl, měl v souladu s obecnou právní zásadou „vigilantibus iura scripta sunt (bdělým náležejí práva)“ na výzvu soudu nějakým způsobem zareagovat a vůči soudu se projevit. Sdělil-li by totiž jakýmkoli seznatelným způsobem soudu, že výzvě nerozumí, vyšla by v řízení potřeba ustanovit tlumočníka najevo a soud by byl povinen výzvu nechat přeložit do jazyka, kterému stěžovatel rozumí. Pokud tak stěžovatel neučinil, nemůže jít tato jeho nečinnost k tíži soudu, neboť ten nemohl dovozovat, zda a nakolik stěžovatel českému jazyku nerozumí.

Pro úplnost je třeba vzít v úvahu i rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ze dne 18. 9. 2003, č. j. 5 Azs 5/2003 - 33 (uveřejněno pod číslem 59/2004 Sb. NSS), ve kterém zdejší soud mimo jiné vyslovil, že *cizinka v řízení o azylu musí být o právu vyjádřit se k možnosti rozhodnutí o věci samé bez jednání (§ 51 s. ř. s.) poučena v jazyce, jemuž rozumí.* Situace v uvedené právní věci je však od právní věci projednávané nyní zásadně odlišná. Tento závěr Nejvyšší správní soud učinil ve věci, v níž bylo o neudělení azylu žalovaným rozhodováno a azyl žadatelce nebyl udělen podle § 12, § 13 a § 14 zákona o azylu. Krajský soud, který v řízení o žalobě přezkoumává napadené rozhodnutí žalovaného v mezích žalobních bodů, tak mohl v tomto případě posuzovat, zda důvody stěžovatelkou uplatněné jsou azylově relevantní, či nikoli. Stěžovatelka pak v kasační stížnosti spojila s námitkou doručení výzvy podle § 51 s. ř. s. v českém jazyce a nekonání ústního jednání rovněž důvody, kterými hodlala v jednání před soudem již uplatněné žalobní body konkretizovat - tedy konkretizovala újmu, která jí byla způsobena nemožností účasti na jednání způsobené neporozuměním výzvě. Naproti tomu v právě projednávaném případě je situace odlišná. Stěžovatel v kasační stížnosti pouze obecně namítal, že se pro neporozumění výzvě podle § 51 s. ř. s. nemohl ústního jednání účastnit, aniž by blíže uvedl, jaké konkrétní argumenty hodlal uplatnit. Navíc ani žádné relevantní důvody uplatnit nemohl, neboť jeho žádost o udělení azylu byla zamítnuta jako zjevně nedůvodná podle § 16 odst. 1 písm. k) zákona o azylu a v takovém případě se soudní přezkum napadeného rozhodnutí omezuje pouze na to, zda žalovaný správně zjistil, že stěžovatel podal žádost o udělení azylu s cílem vyhnout se hrozícímu vyhoštění nebo vydání k trestnímu stíhání do ciziny, ačkoliv mohl požádat o udělení azylu dříve. Jednalo se tak o odlišné případy, a proto na právě projednávanou věc nelze uvedené rozhodnutí zdejšího soudu použít. Krajský soud tak neporušil zákon, když stěžovateli v daném případě doručil výzvu podle § 51 s. ř. s. v českém jazyce, neboť samotná skutečnost, že byla žaloba podána v jazyce ruském, ještě neznamená, že stěžovatel českému jazyku nerozumí, a ze stěžovatelovy nečinnosti soud tuto skutečnost rovněž dovodit nemohl.

Jde-li o námitku, že krajský soud porušil § 36 s. ř. s. tím, že nepoučil stěžovatele o jeho procesních právech (tedy i možnosti požádat o ustanovení tlumočníka), tak je třeba odkázat na rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 6. 11. 2003, č. j. 7 Azs 17/2003 - 40, (uveřejněno pod číslem 519/2005 Sb. NSS), ve kterém soud uvedl, že *poučení o procesních*

právech a povinnostech dle § 36 odst. 1 s. ř. s. je soud povinen poskytnout účastníku v takové době, kdy je to podle stavu řízení pro něj zapotřebí. O právu jednat v jeho mateřštině proto soud poučí účastníka tehdy, jestliže v průběhu řízení zjistí, že účastník neovládá jazyk, kterým se jednání vede. Jak již je uvedeno výše, v daném případě má Nejvyšší správní soud za to, že krajský soud ze stěžovatelova chování nezjistil, že neovládá český jazyk, nebyl tak povinen mu poskytnout poučení o možnosti požádat o tlumočníka. Tvrzený důvod kasační stížnosti uvedený v § 103 odst. 1 písm. d) s. ř. s. tak nebyl shledán.

Ze všech shora uvedených důvodů Nejvyšší správní soud dospěl k závěru, že kasační stížnost není důvodná a proto ji zamítl (§ 110 odst. 1 s. ř. s.).

Stěžovatel, který neměl v tomto soudním řízení úspěch, nemá právo na náhradu nákladů řízení a úspěšnému žalovanému náklady řízení nevznikly. Proto soud rozhodl, že se žalovanému právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti nepřiznává (§ 60 odst. 1, § 120 s. ř. s.).

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 13. července 2005

JUDr. Miluše Došková
předsedkyně senátu